

ANTWOORD

VAN GEDEPUTEERDE STATEN

OP VRAGEN VAN

H.W.H. Groenendijk (PVV)

(d.d. 21 juli 2016)

Nummer

3203

Onderwerp

Alweer een lijk uit de kast bij Chemours

Aan de leden van Provinciale Staten

Toelichting vragensteller

De afgelopen dagen hebben ons verontrustende berichten bereikt omtrent de uitstoot van gevaarlijke stoffen door Chemours te Dordrecht. In navolging van enkele andere partijen stelt de PVV de volgende vragen aan het College van Gedeputeerde Staten.

1. *Bent u bekend met de berichten “Dordtse fabriek Chemours verbaasd over ophef GenX” (1) en “GenX vergund voor proces, maar niet voor uitstoot”(2)?*

Antwoord

Ja. Uw vragen hebben het college op 26 juli jl. bereikt. Het college heeft in eerdere instantie reeds vragen beantwoord van de SP (mevrouw van Aelst) en GroenLinks (de heer Potjer), alsmede per brief de vragen ter voorbereiding van een interpellatieverzoek van de PvdA beantwoord. Voor uw vragen was het nodig nadere informatie op te vragen bij Evides, vandaar dat u de antwoorden nu ontvangt.

2. *Chemours zegt niet te begrijpen waarom de kwestie rondom GenX in het nieuws is. “Als je twintig liter water drinkt, krijg je ook kanker”. Deelt u deze stellingname? Zo neen, waarom niet?*

Antwoord

Het college begrijpt dat de berichtgeving tot zorgen leidt bij inwoners van onze provincie, vanuit het belang van onze inwoners delen wij deze zorgen. GS hechten veel waarde aan transparantie vanuit de overheid en het bedrijf en vindt het van het allergrootste belang om deze zorgen weg te kunnen nemen. Op 23 augustus 2016 is daarom ook een bestuurlijk overleg gepland tussen de provincie en Chemours. Het college begrijpt dat er veel vragen leven bij inwoners van onze provincie en de zorgen van hen zijn ook de zorgen van de provincie. De provincie spant zich samen met gemeenten en het Rijk in om de veiligheid van de omgeving te waarborgen. De provincie doet dit door in de vergunningen de uitstoot van schadelijke stoffen te beperken door het opleggen van normen conform de geldende wet- en regelgeving. Daarbij streven we ernaar om samen met het bedrijf de emissienormen zo laag mogelijk te vergunnen, waar mogelijk onder het wettelijke maximum. Bedrijven hebben hierin ook zelf een belangrijke maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Het college heeft kennisgenomen van de opmerkingen van Chemours. Los van dat er bij GS geen onderzoeken bekend zijn, waaruit blijkt dat het drinken van 20 liter water kanker veroorzaakt, is de opmerking naar het oordeel van het college ongepast. Dit zal ook onderwerp van gesprek zijn met het bedrijf.

De Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid heeft, namens de provincie, op 25 juli 2016 een brief aan Chemours gestuurd met verzoek om een formele reactie op de berichtgeving in de media. Deze brief is op 26 juli 2016 aan PS aangeboden.

3. *Is het juist dat Chemours de stof GenX wel mag gebruiken in het productieproces, maar dat de stof niet mag worden uitgestoten? Zo neen, waarom niet?*

Antwoord

De provincie verleent vergunningen op basis van geldende wet- en regelgeving en handelt conform de vastgestelde nota Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving 2014-2017 (Nota VTH).

Op 28 juni 2012 is de vigerende vergunning van Chemours aangepast, waarmee de vervanging van PFOA naar GenX is vergund. Dit is daarna ook opgenomen in de revisievergunning die op 3 oktober 2013 is verleend. Zoals op 6 februari jl. aan Provinciale Staten gemeld vervangt GenX PFOA. Er wordt gebruik gemaakt van drie stoffen (FRD-901), FRD-903 en ammoniak). FRD-901 wordt niet geëmitteerd, maar ontleedt in het proces in FRD-903 en wordt deels omgezet naar E1. Voor de stoffen die geëmitteerd worden zijn emissie-eisen opgenomen in de vergunning.

In de tabel hieronder staan de vergunde emissies.

Stofnaam	Emissie Teflon ^{tm} PTFE fabriek in kg/jaar excl. lekverliezen	Emissie Teflon ^{tm} FEP fabriek in kg/jaar excl. lekverliezen
Ammoniak	750	100
E1	750	450
FRD=903	600	40

Bron: Revisievergunning met kenmerk 2013023603 d.d. 3 oktober 2013

4. *Op welke wijze en in welke mate is GenX vergund aan Chemours, nu en in de afgelopen jaren?*

Antwoord

Zie antwoord op vraag 3.

In februari 2016 ontstond ophef toen bleek dat in het noodspaarbekken van drinkwaterbedrijf Evides, pal naast de fabriek van Chemours te Dordrecht, de kankerverwekkende stof PFOA is aangetroffen. Zie daarvoor onder andere het artikel "Giftige stof in bodem Dordts Evidesterrein" (3). Evides stelt dat het grondwater niet in aanraking is gekomen met PFOA, omdat er een "flinke laag" ligt tussen het spaarbekken en het grondwater.

5. *Bent u het met ons eens dat de mogelijkheid bestaat dat PFOA en andere giftige stoffen zoals GenX via de lucht en omliggende gebieden alsnog in het spaarbekken terecht kunnen komen? Zo neen, waarom niet?*

Antwoord

Voor het beantwoorden van vraag 5, 6 en 7 is het drinkwaterbedrijf Evides gevraagd voor een reactie. Evides geeft aan dat: *“zij in het verleden metingen heeft verricht naar het PFOA-gehalte in het spaarbekken. De gehalten waren lager dan de richtwaarden die in de Verenigde Staten voor drinkwater worden gehanteerd.*

Het spaarbekken wordt bovendien niet voor de drinkwatervoorziening gebruikt. Ook het grondwater op het terrein van Evides wordt niet voor de drinkwatervoorziening gebruikt en kan niet met de drinkwaterbronnen of het bekken in aanraking komen. De grondwaterbronnen voor het drinkwater liggen elders op het eiland van Dordrecht op grote diepte.” Evides concludeert dat hier geen verontreiniging in terecht kan komen. *“Andere stoffen kunnen via de lucht in het noodspaarbekken terecht komen. Aangezien het bekken niet gebruikt wordt voor drinkwater is er geen gevaar voor de volksgezondheid. Sowieso is uit de PFOA-gehalten die gemeten zijn in het noodspaarbekken duidelijk geworden dat de belasting via de lucht van stoffen die door Chemours uitgestoten worden zeer laag is”.*

6. *Bent u bereid om nader onderzoek te doen naar deze mogelijke verspreiding, in combinatie met het nader onderzoeken van het bezinksel in het spaarbekken? Zo neen, waarom niet?*

Antwoord

Evides geeft aan dat *zij bereid is te onderzoeken wat de mogelijkheden daartoe zijn.* Zodra GS van Evides heeft vernomen of een dergelijk onderzoek plaats zal vinden wordt u hierover geïnformeerd.

7. *Bent u van mening dat gezien de ophef en onduidelijkheid aangaande de vervuiling van het betreffende spaarbekken het niet verstandig is om dit bekken open te stellen voor recreatief gebruik door mens en (huis-)dier zolang er geen duidelijkheid is? Zo neen, waarom niet?*

Antwoord

Evides geeft aan dat: *“er geen recreatief gebruik plaatsvindt. Er is slechts één vereniging die er onder strikte voorwaarden gebruik van mag maken. Er mag ook niet in gezwommen worden.”* Evides ziet geen aanleiding om het beleid aan te passen.

Op dit moment (tot en met 28 juli 2016) ligt een verruiming van de vergunning van Chemours ter inzage, onder andere bij de gemeente Sliedrecht en de omgevingsdienst OZHZ. Het betreft onder andere een verruiming van de uitstoot ten aanzien van HFP.

8. *Volgens de gemeente Sliedrecht maakt de voorliggende vergunningaanvraag "niet duidelijk wat de risico's voor de volksgezondheid zijn als gevolg van blootstelling aan de stof HFP". Deelt u deze opvatting? Zo neen, waarom niet?*

Antwoord

Door Chemours is via een blootstellingsonderzoek bepaald in welke mate de omgeving aan HFP wordt blootgesteld. Deze resultaten zijn door OZHZ beoordeeld en getoetst. OZHZ heeft daarbij afgestemd met de GGD-Rotterdam en het RIVM. In de considerans van de beschikking is de beoordeling en toetsing van het blootstellingsonderzoek beschreven. Deze is gepubliceerd op de website van de OZHZ in het bedrijfsdossier Chemours.

(<http://www.ozhz.nl/bedrijfsdossiers/chemours/>)

9. *Bent u bereid het gesprek aan te gaan met Chemours om te bewerkstelligen dat het bedrijf – als veroorzaker van de onrust in de regio – de kosten voor bloedonderzoek op zich neemt? Zo neen, waarom niet?*

Antwoord

Bedrijven zijn primair verantwoordelijk voor de veiligheid van haar medewerkers en de omgeving. 23 augustus hebben GS een overleg met Chemours gepland en zullen het bedrijf aanspreken op haar verplichtingen die voortvloeien uit de vergunning. Het RIVM raadt het doen van bloedonderzoek af. GS volgen de aanbevelingen van het RIVM en wachten dan ook de resultaten af van de onderzoeken die lopen (zie antwoord vraag 10). Als de resultaten van de onderzoeken daartoe aanleiding geven, zullen GS zich opnieuw beraden over het nut van het uitvoeren van bloedonderzoek en de daarbij behorende kosten.

10. *Kunt u aangeven welke onderzoeken er op dit moment lopen naar (al dan niet laakbaar handelen van) Chemours, en wanneer de resultaten van deze onderzoeken worden verwacht? Zo neen, waarom niet?*

Antwoord

De volgende onderzoeken vinden momenteel plaats:

- De provincie heeft RIVM op 25 mei 2016 opdracht gegeven tot het uitvoeren van een verificatie- en steekproefonderzoek onder omwonenden van Chemours. Via een gerichte steekproef onder omwonenden wordt gecontroleerd of de bloedserumwaardes voor het jaar 2016 onder de gezondheidskundige grenswaarde liggen zoals het RIVM in haar rapport berekend heeft. Het onderzoek moet uiterlijk in april 2017 afgerond zijn.

- Naast verificatie- en steekproefonderzoek wordt via het evalueren van beschikbare gezondheidskundige literatuur bezien of er in andere landen wellicht specifieke klachten of aandoeningen bekend zijn die aan bepaalde concentraties PFOA gekoppeld kunnen worden. Het ministerie van I&M is opdrachtgever voor het uitvoeren van het literatuuronderzoek naar deze aanbeveling. Het onderzoek betreft een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het ministerie en de provincie. Resultaten hiervan worden verwacht na de zomer.
- Nader onderzoek emissiegegevens (lucht) voor 1998: RIVM heeft aanbevolen om meer emissie gegevens van voor 1998 te verkrijgen. Hoe meer exacte gegevens, hoe nauwkeuriger bepaald kan worden of en wanneer er sprake is geweest van overschrijding van de gezondheidskundige grenswaarde zoals die in 2016 door RIVM is afgeleid. Op 11 mei 2016 is door de provincie opdracht aan TNO gegeven voor archiefonderzoek. Ook Chemours is benaderd om de voorhanden zijnde gegevens beschikbaar te stellen. Resultaten hiervan worden verwacht na de zomer.
- Met betrekking tot blootstelling van de (oud-)werknemers vindt op dit moment een onderzoek plaats, dat is beschreven in de brief van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 6 juni 2016.¹ Dit onderzoek is mede opgezet met het oog op de te leren lessen voor mogelijke toekomstige casussen. Uiterlijk in november wordt de Kamer geïnformeerd over de bevindingen.
- Tenslotte is aangifte gedaan tegen Chemours. Het OM is naar aanleiding van de aangifte een strafrechtelijk onderzoek gestart.

11. *De gemeente Sliedrecht heeft van u een overzicht ontvangen van de door Chemours geïmiteerde zeer zorgwekkende stoffen over de jaren 2000 tot en met 2014. Bent u bereid dit overzicht naar Provinciale Staten te sturen? Zo neen, waarom niet?*

Antwoord

Op 18 mei 2016 hebben wij aan Provinciale Staten een brief gestuurd met als onderwerp "Afschrift GS-brief aan B&W Sliedrecht met informatie over emissies van zeer zorgwekkende stoffen Chemours en verdere ontwikkelingen op het gebied van vergunningverlening". In de bijlage behorende bij deze brief is de lijst met Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) opgenomen zoals aan Provinciale Staten toegezegd. Deze brief is in de Statencommissie Verkeer & Milieu van 8 juni jl. door u voor kennisgeving aangenomen. De gemeente Sliedrecht heeft, mede namens de gemeente Dordrecht en Papendrecht, op deze brief een inhoudelijke reactie gegeven, Op 13 juli 2016 hebben wij Provinciale Staten via een brief hierover verder geïnformeerd. Ons college heeft daarbij aangegeven nader overleg te zullen voeren met de betrokken gemeenten over de aanvullende vragen en opmerkingen. Dit overleg is gepland op 26 augustus 2016.

---

¹ Kamerstukken II, 2015-2016, 25 883, nr. 275.

Uit de Verenigde Staten bereiken ons berichten dat een samenvoeging tussen DuPont en Dow Chemical steeds waarschijnlijker is.

12. *Bent u op de hoogte van deze ontwikkeling? Zo ja, wat kunnen de gevolgen van de samenvoeging zijn voor vergunningverlening, toezicht en handhaving enerzijds, en eventuele aansprakelijkheid van DuPont en/of Chemours in juridische kwesties anderzijds?*

Antwoord

De berichtgeving rond de samenvoeging van DuPont en Dow Chemical is ons bekend, inclusief de discussie die er in de Verenigde Staten is over de mogelijke juridische consequenties ten aanzien van aansprakelijkheid. Wij volgen nauwgezet welke juridische constructie de bedrijven (DuPont en Dow) mogelijk kiezen.

Bestuursrechtelijk is het van belang wie thans de vergunninghouder is. Chemours is per medio 2015 een onafhankelijk beursgenoteerd bedrijf.

Den Haag, 4 augustus 2016

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
plv. secretaris,

mw. drs. G.M. Smid-Marsman

voorzitter,

drs. J. Smit

(1) Dordtse fabriek Chemours verbaasd over ophef GenX (Nu.nl)

Foto: ANP

Gepubliceerd: 20 juli 2016 11:34Laatste update: 20 juli 2016 12:38

De chemische fabriek Chemours in Dordrecht, voorheen Dupont, heeft verbaasd gereageerd over de ophef over de stof GenX, die volgens toxicologen kankerverwekkend is en niet meer mag worden gebruikt.

"Ik begrijp niet waarom dit in het nieuws is," zegt een woordvoerder van Chemours tegen NU.nl.

Woensdag publiceerde [de Volkskrant](#) een oproep van toxicologen, die zeggen dat Chemours "onmiddellijk moet stoppen" met het gebruik van GenX, dat onder meer wordt gebruikt voor de productie van anti-aanbaklagen en flosdraad.

De toxicologen baseren zich op een Amerikaans onderzoek dat in maart werd gepubliceerd door tijdschrift [Intercept](#). Daaruit blijkt dat GenX kanker, nier- en leverschade en vruchtbaarheidsproblemen veroorzaakt bij muizen en ratten.

Volgens een woordvoerder van Chemours zeggen de resultaten van het onderzoek niets over de gezondheidseffecten van Genx bij mensen. "Om de chemische veiligheid vast te kunnen stellen en te beoordelen worden in testsituaties zeer hoge doses gebruikt," aldus een verklaring voor omwonenden die sinds mei op de website staat.

Het bedrijf meldt dat de waarden van de stof die door Chemours worden gebruikt "heel ver onder" dit niveau liggen. "Natuurlijk worden die proefdieren daar ziek van," zegt een woordvoerder. "Als je twintig liter water drinkt, krijg je ook kanker."

C8

Het bedrijf meldt dat "lang is gezocht" naar GenX als een alternatief voor de stof C8, die na een vergelijkbaar laboratoriumonderzoek als "verdachte stof" werd geklasseerd op de Europese lijst voor zorgwekkende stoffen. GenX staat hier niet op.

Medewerkers van de fabriek zeggen ziek te zijn geworden van C8. Justitie begon onlangs een strafrechtelijk onderzoek.

Volgens Chemours stapelt GenX zich, in tegenstelling tot C8, niet op in het bloed, waardoor het veel sneller door het lichaam wordt afgebroken. Volgens de toxicologen zijn de uitkomsten van laboratoriumonderzoeken naar beide stoffen hetzelfde en kan dus worden aangenomen dat ook de gezondheidsrisico's bij mensen vergelijkbaar zijn.

2. 'GenX vergund voor proces, maar niet voor uitstoot' (Sliedrecht24.nl) [20 juli 2016](#)

SLIEDRECHT – GenX mag niet worden uitgestoten. “De kankerverwekkende stof GenX is niet aan Chemours vergund voor emissie.” Dat zegt een betrouwbare bron en deskundige woensdag 20 juli 2016 tegen Sliedrecht24. Volgens de aanvraag en de vergunning komt er geen GenX naar buiten, maar dit is volgens hem wel het geval. “De stof wordt gebruikt bij het proces, maar er mag niets worden uitgestoten. GenX is dus vergund, om te worden gebruikt in de productie. Meer niet.”

In een mengsel van toxiciteit is er nu toch emissie. Onbekend is wat een [mengsel](#) van toxiciteit doet. De Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid noemt de kankerverwekkende stof GenX namelijk niet letterlijk in de verstrekte vergunning aan chemiebedrijf Chemours Nederland B.V. aan de Baanhoekweg in Dordrecht. “GenX is geen stof op zich. Het is een systeem, waarbij verschillende stoffen worden gebruikt. De stoffen die daarbij worden uitgestoten zoals FRD-903 zijn vergund”, aldus woordvoerder Ruud Bij namens Chemours.

Geen nieuws

De vergunning staat overigens openbaar in tegenstelling tot wat een ochtendblad woensdag 20 april 2016 berichtte. Een krant bracht een artikel, waarover Sliedrecht24 zaterdag 7 maart 2016 [publiceerde](#) en naar linkte. Inmiddels zijn bestuurders weer wakker geschud en zij duikelden woensdag over elkaar heen in het stellen van vragen. Het is zomer en er is weinig ander nieuws, dus wat dat aangaat, is de timing perfect. Andere landelijke media namen het nieuws over en berichtten er over. Het is ook de week dat Chemours-woordvoerder Ger Jan van den Elsen van het chemiebedrijf onverwacht vertrok.

Zorgen

GenX is een systeem dat bedacht is om de stof PFOA te vervangen bij de productie van Teflon. PFOA mag sinds 2012 niet meer worden gebruikt en staat op de lijst van [zeer zorgwekkende stoffen](#). GenX mag wel worden gebruikt. Het maakt de zaak er niet minder ernstig op. De gemeente Sliedrecht stelde begin juni 2016 vragen namens de gemeenteraad aan Chemours over de stof GenX. Het was niet heel geruststellend. “De toxische component FRD-903 van GenX komt niet voor in het overzicht van zeer zorgwekkende stoffen (ZZS). Chemours claimt dat deze component van GenX niet kankerverwekkend en geen ZZS is en daarom niet onder de minimalisatieverplichting valt. Gezien de ervaring met PFOA is het van belang om daar zekerheid over te krijgen”, [stelde](#) Hanny Visser-Schlieker (PRO Sliedrecht) van Milieu.

Verantwoordelijk

Chemours ontkent de gevaren van de stof. De gemeente Sliedrecht en andere betrokken instanties willen een situatie zoals die zich nu voordoet met PFOA in de toekomst voorkomen. “De discussie rond GenX is dus zeker niet nieuw voor ons. We blijven kritisch en alert. Dit geldt niet alleen voor GenX, maar ook voor andere mogelijke schadelijke stoffen die Chemours uitstoot, zegt de gemeente Sliedrecht woensdag. Een steeds actuelere vraag. Kunnen overheidsbestuurders verantwoordelijk worden gehouden voor het vergiftigen van inwoners? Dat is een vraag die actueel wordt als blijkt dat burgers gezondheidsschade oplopen. Eerder stelde de PvdA Sliedrecht al vragen over de [rol](#) van de provincie Zuid-Holland als vergunningverstrekker in heden en verleden.

3. Giftige stof in bodem Dordts Evidesterrein (Rijnmond.nl)

In de grond op het terrein van drinkwaterbedrijf Evides in Dordrecht is de kankerverwekkende stof PFOA aangetroffen. De vervuiling komt van het naastliggende chemiebedrijf Dupont. De stof werd tot 2012 gebruikt bij de productie van teflon, dat we kennen als anti-aanbaklaag in pannen.

Dupont en Evides liggen pal tegenover elkaar aan de Baanhoekweg. Toch is de stof volgens Evides nooit in aanraking gekomen met het drinkwater. Ook niet met het water in de noodspaarbekken op het terrein.

"Dat weten we heel zeker", vertelt woordvoerder Rianne de Voogt. "Onze spaarbekken ligt hier 2,7 meter boven NAP en het vervuilde grondwater op 0,0 NAP. Daar zit dus een flinke laag tussen. En de rest van vaste grondwaterbronnen liggen veel verderop in Dordrecht, dus die staan hier los van."

De vervuiling is volgens Evides ook al langer bekend. De Voogt: "We doen natuurlijk ook metingen om met zekerheid te kunnen zeggen dat ons water goed is."

Amerika

In Amerika ligt Dupont al langer onder vuur vanwege het gebruik van perfluorooctaan zuur, afgekort PFOA. 3500 Amerikanen stapten naar de rechter, omdat zij beweren hierdoor gezondheidsschade opgelopen te hebben. Maar wat het voor Dordrecht en omgeving betekent is nog altijd onduidelijk.

"Het RIVM doet onderzoek en dat moeten we afwachten", aldus de Dordtse wethouder Rik van der Linden. "Het is een onderwerp dat we zeer serieus nemen, maar we moeten de feiten hebben voordat we verder kunnen."

De stof zou bij mensen kunnen leiden tot onder meer kanker, hoge bloeddruk en een hoog cholesterolgehalte. Zowel Dupont als de gezondheidsdienst lieten eerder weten dit niet in hun cijfers terug te zien. Toch wordt de onrust onder de omwonenden steeds groter.

De uitkomst van het RIVM onderzoek wordt half maart verwacht.